

**Π5.2.4 Σύνταξη Ενιαίου Επιμορφωτικού Υλικού**

**MIS 5035543: «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»**

**Γνωστικό Πεδίο: Κοινωνικές Επιστήμες**

**Γνωστικό Αντικείμενο: Ιστορία (Δημοτικού)**

**Ο Επόπτης**

.....

**Ονοματεπώνυμο – Υπογραφή**

## ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Δ΄ ΤΑΞΗΣ

### 1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Ο Ελληνικός Αποικισμός

Δημιουργός: Σταύρος Παπαδόπουλος

Βαθμίδα – Τάξη: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση Δ΄ τάξη

### Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

Γνωστικό Αντικείμενο: Ιστορία Δ΄ Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο: Αρχαία Ιστορία

Θεματική ενότητα: Αρχαϊκά Χρόνια

Υποενότητα: Ο Ελληνικός Αποικισμός

### Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

-Να κατανοούν τον Ελληνικό Αποικισμό (οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια, διαδικασία, συνέπειες, σημασία).

-Να έχουν εικόνα του γεωγραφικού χώρου, στον οποίο επεκτάθηκαν οι Έλληνες.

-Να αποτιμούν το είδος των σχέσεων που διατηρούσε η αποικία με τη μητρόπολη και τους δεσμούς που τους ένωναν.

-Να γνωρίζουν τους πανελλήνιους αγώνες και τη λειτουργία τους.

-Να έχουν μία υποτυπώδη εικόνα για τις σχέσεις των αποίκων με τους γηγενείς πληθυσμούς.

### **Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή και άλλα γνωστικά αντικείμενα.**

Η ενότητα που θα διδαχθεί εντάσσεται στην ευρύτερη θεματική ενότητα με τίτλο: «Αρχαϊκά Χρόνια» μια σημαντική και μεγάλη ενότητα της ιστορίας της Δ' τάξης. Η ενότητα αποτελείται από εννέα υποενότητες και αυτή που διδάσκουμε σήμερα είναι η δεύτερη στη σειρά. Οι μαθητές/τριες στην προηγούμενη ενότητα είχαν διδαχθεί την ενότητα με τίτλο: «Πόλη –Κράτος», είχαν μάθει για την έννοια αυτή, τη σημασία της πόλης –κράτους για την αρχαιότητα και κυρίως είχαν κατανοήσει ότι παρόλο το πλήθος και τις διαφορές των πόλεων κρατών υπήρχαν σημαντικά συνεκτικά στοιχεία όπως η κοινή καταγωγή και η κοινή γλώσσα. Θα πρέπει να είναι ξεκάθαρο στους μαθητές/τριες το χρονικό πλαίσιο που αναφερόμαστε και το πότε συμβαίνουν τα γεγονότα που παρουσιάζουμε.

Χρονική διάρκεια: 1 Διδακτική ώρα

### **2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ– ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:**

Το βασικό ζητούμενο της ενότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τον Ελληνικό Αποικισμό, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια του αποικισμού, τη διαδικασία, τις συνέπειες και τη σημασία του αποικισμού. Επίσης πολύ σημαντικό είναι να ξέρουν το γεωγραφικό χώρο που αποίκησαν οι Έλληνες και τις σχέσεις ανάμεσα στη μητρόπολη και την αποικία και να γνωρίζουν τους πανελλήνιους αγώνες και τη λειτουργία τους. Στα προς ανάλυση ζητήματα του θέματος είναι πώς γίνονταν η διαδικασία του αποικισμού, πώς ονομάζονταν και τι ρόλο είχε ο αρχηγός αποστολής των αποίκων, ποια ήταν τα αίτια που οδηγούσαν στον αποικισμό, πού ιδρύθηκαν οι αποικίες, πότε ιδρύθηκαν, ποιοί ήταν οι Πανελλήνιοι αγώνες, ποιος ήταν ο σημαντικότερος Πανελλήνιος Αγώνας, ποιοι είχαν δικαίωμα συμμετοχής και ποιες ήταν οι συνέπειες του αποικισμού.

### **3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ:**

Απαραίτητες γνώσεις που πρέπει να έχουν οι μαθητές/τριες είναι η χρονική περίοδος που συνέβησαν τα γεγονότα που σχετίζονται με την πόλη- κράτος που ήταν η προηγούμενη διδαχθείσα ενότητα και να μπορούν να επισημαίνουν τα κοινά στοιχεία όπως η κοινή γλώσσα και η κοινή καταγωγή. Ως προς τις δεξιότητες να καταφέρουν την εμβάθυνση στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο (Αρχαϊκά Χρόνια). Να αντιληφθούν ότι υπάρχει η δυνατότητα άντλησης ιστορικών στοιχείων από διάφορες πηγές: επίσκεψη Μουσείων-βιβλιογραφία, ιστοσελίδες. Να έχουν τη δυνατότητα να αφηγούνται τα γεγονότα που διδάχθηκαν όχι αποστηθίζοντας αλλά κατανοώντας τις έννοιες και τα ιστορικά γεγονότα ώστε να μπορούν στο μέλλον να προβαίνουν σε ανάλυση -σύνθεση στοιχείων και στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, και ερμηνείας γεγονότων.

### **4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:**

Ο βασικός σκοπός του διδακτικού σεναρίου είναι να μπορέσουν οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τον Ελληνικό Αποικισμό, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια του, τη διαδικασία του αποικισμού, τις συνέπειες, τη σημασία του και επίσης να ξέρουν το γεωγραφικό χώρο που ιδρύθηκαν οι αποικίες. Στο διδακτικό σενάριο επιδιώκουμε και μια σειρά από επιμέρους διδακτικούς στόχους όπως:

1. Να γνωρίζουν πότε έγινε ο Ελληνικός αποικισμός.
2. Να καταλάβουν με σαφήνεια την έννοια των όρων: μητρόπολη και αποικία.
3. Να ενημερωθούν σε ποιες περιοχές ίδρυσαν τις περισσότερες αποικίες οι Έλληνες.
4. Να ξέρουν τι εννοούμε με τον όρο «Μεγάλη Ελλάδα» και σε ποια γεωγραφική περιοχή αναφερόμαστε.
5. Να γνωρίζουν ποια ήταν τα κριτήρια για να επιλεγεί μια περιοχή για αποικία.
6. Να κατανοήσουν ποια ήταν η σημασία του αποικισμού τόσο για τις μητροπόλεις όσο και για τις αποικίες.
7. Να γνωρίζουν σε θέματα λατρείας τα κοινά σημεία μεταξύ μητρόπολης και αποικίας.
8. Να ξέρουν για το είδος σχέσεων που υπήρχε μεταξύ μητρόπολης και αποικίας.
9. Να ενημερωθούν για τους Πανελλήνιους αγώνες και να ξέρουν ποιοι μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτούς.

10. Να μάθουν στοιχεία για τους Ολυμπιακούς αγώνες, πού και κάθε πότε διεξάγονταν, σε ποιον θεό ήταν αφιερωμένοι, τις τιμές και τα έπαθλα ενός Ολυμπιονίκη.
11. Να ενημερωθούν για τα αγωνίσματα των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων.
12. Να έχουν τη δυνατότητα να συγκρίνουν τους αρχαίους Ολυμπιακούς αγώνες με τους σύγχρονους.
13. Να ξέρουν το ρόλο του αποικισμού στη διάδοση των ελληνικών νομισμάτων.

#### **5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ:**

Η οργάνωση της διδασκαλίας έχει γίνει με βάση τη διερευνητική μέθοδο διδασκαλίας. Απαιτείται ηλεκτρονικός υπολογιστής και βιντεοπροβολέας (σε περίπτωση που ο εξοπλισμός αυτός δεν παρέχεται στη σχολική αίθουσα προτείνεται η δυνατότητα οι μαθητές/τριες να χρησιμοποιήσουν το εργαστήριο της πληροφορικής).

Παράλληλα θα αξιοποιηθούν παραθέματα και εικόνες που σχετίζονται με την ενότητα και θα βοηθήσουν να κατανοηθεί η ενότητα από τους μαθητές/τριες. Μέσω αυτών των εικόνων και της χρήσης των πηγών θα τεθεί το ερευνητικό ερώτημα που θα κληθούν να απαντήσουν οι μαθητές/τριες. Πολύ σημαντική είναι η ιστορική γραμμή που θα συμπληρωθεί από τους μαθητές/τριες και τελικό στόχο έχει να κατανοήσουν πότε διαδραματίστηκαν τα γεγονότα, ιστοριογραμμή που είχε χρησιμοποιηθεί και στις προηγούμενες ενότητες και οι μαθητές/τριες εμπεδώνουν καλύτερα το χρονικό πλαίσιο που αναφερόμαστε και εξετάζουμε.

Στα πλαίσια της χρήσης και της αξιοποίησης των Τ.Π.Ε. ο εκπαιδευτικός έχει επιλέξει σχετικές ιστοσελίδες και συνδέσμους που σχετίζονται άμεσα με την ενότητα και θα αξιοποιηθούν για την καλύτερη κατανόηση της. Προβάλλεται υλικό από τις ιστοσελίδες αυτές και οι μαθητές/τριες παρακολουθούν συγκεκριμένα επιλεγμένα στιγμιότυπα. Υπάρχει η δυνατότητα ο ίδιος ο εκπαιδευτικός να έχει δημιουργήσει εποπτικό υλικό (αρχεία τύπου διαφανειών ppt) το οποίο θα προβάλλει. Οφείλει ο εκπαιδευτικός να προβεί σε σύντομες – ολιγόλεπτες – επιλογές από αυτό το ψηφιοποιημένο – οπτικοακουστικό υλικό, αλλιώς δεν θα είναι ρεαλιστική η ολοκλήρωση του μαθήματος σε μια διδακτική ώρα, όπως προβλέπεται από το πρόγραμμα σπουδών.

## **6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ:**

Στη διδασκαλία μας θα εφαρμόσουμε την διερευνητική μέθοδο. Θεωρούμε ότι η ηλικία των μαθητών/τριων μας υπαγορεύει την επιλογή της συγκεκριμένης διδακτικής μεθόδου. Ο εκπαιδευτικός έχει επιλέξει το ερευνητικό ερώτημα και καλεί τους μαθητές να το απαντήσουν αφού πρώτα διατυπώσουν υποθέσεις, συγκεντρώσουν δεδομένα και επεξεργαστούν το υλικό.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι κομβικός μιας και είναι αυτός που πέρα από το ερευνητικό πρόβλημα που θα θέσει, θα παρουσιάσει και θα αφηγηθεί στους μαθητές/τριες τη νέα ενότητα. Επίσης είναι αυτός που παρέχει το υλικό, τις πηγές, τις εργασίες και καλεί τους μαθητές να αφομοιώσουν τη νέα γνώση, να επεξεργαστούν τις πηγές και το υλικό και να καταλήξουν σε συμπεράσματα και να αποτιμήσουν πρόσωπα και ιστορικά γεγονότα.

Σχετικά με τις τεχνικές αξιολόγησης σε καμιά περίπτωση δεν προωθείται η στείρα απομνημόνευση. Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας έχουμε τη δυνατότητα της διαμορφωτικής αξιολόγησης. Με τη χρήση διαφορετικής μορφής εργασιών όπως σωστού- λάθους, πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών, κρυπτόλεξου, αντιστοιχίσης ελέγχουμε άμεσα κατά πόσο οι μαθητές/τριες κατανόησαν τη νέα ενότητα που μόλις διδάχθηκαν και μπορούμε πλέον να προβούμε σε μια αθροιστική αξιολόγηση. Παράλληλα τους δίνουμε φύλλα εργασίας που περιέχουν εργασίες ίδιας μορφής και δυσκολίας αλλά και πιο σύνθετες εργασίες με μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας για να τις απαντήσουν στο σπίτι.

## **7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ:**

Στην αρχή της διδασκαλίας μας θα υποβάλουμε ερωτήσεις στους μαθητές/τριες που αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα με τίτλο: «Πόλη- Κράτος» και θα διαπιστώσουμε εάν τα παιδιά απάντησαν τα φύλλα εργασίας που τους είχαν δοθεί. Ενδεικτικά μερικά παιδιά θα παρουσιάσουν τις απαντήσεις τους.

Ως αφορμή για τη διδασκαλία της νέας ενότητας θα χρησιμοποιήσουμε τη σύνδεση με τις προηγούμενη ενότητα και οι μαθητές θα έχουν αναφέρει τη ζωή στις πόλεις, την ακρόπολη που διέθετε κάθε πόλη-κράτος, τα κτήρια και τα τείχη που είχαν κτίσει. Στη συνέχεια θα τεθεί το ερευνητικό ερώτημα από τον εκπαιδευτικό: Πώς νομίζετε ότι ζούσαν οι άνθρωποι όταν συγκεντρώθηκε

πληθυσμός στις πόλεις; Υπήρχαν προβλήματα με τα τρόφιμα, τα προϊόντα ήταν αρκετά για όλους; Πώς αντιμετωπίστηκαν τα προβλήματα αυτά;

Θα προκαλέσουμε με τον τρόπο αυτόν τον προβληματισμό των μαθητών/τριών και είναι δεδομένο ότι θα καταφέρουν να απαντήσουν στα ερωτήματα αυτά και να τα συνδέσουν με τον βασικό διδακτικό στόχο της ενότητας: τον Ελληνικό αποικισμό.

Στη συνέχεια θα προβάλουμε ένα αρχείο διαφανειών ppt και εκεί θα εστιάσουμε αρχικά στις αιτίες που οδήγησαν στον αποικισμό. Θα αναφέρουμε τις κυριότερες από αυτές χρησιμοποιώντας κατάλληλο λεξιλόγιο και έννοιες που έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες.

Ένα από τα κύρια ζητούμενα της ενότητας είναι να μάθουν οι μαθητές/τριες τα μέρη που αποίκισαν οι Έλληνες και ποια ήταν τα κριτήρια που έπρεπε να διαθέτει μια περιοχή για να αποικηθεί. Θα προβάλουμε χάρτες της ιστορικής περιόδου που παρουσιάζουν με αναλυτικό τρόπο τους τόπους που ίδρυσαν αποικίες καθώς και την περίοδο που πραγματοποιήθηκε ο αποικισμός. Προτείνεται η χρήση του όρου «Μεγάλη Ελλάδα» και η επεξήγηση του όρου στους μαθητές/τριες.

Στη συνέχεια, στα πλαίσια της ενδιάμεσης αξιολόγησης θέτουμε μια σειρά ερωτημάτων που σχετίζονται με το εικονιστικό υλικό και με τους χάρτες που προβάλαμε. Εννοείται ότι ο εκπαιδευτικός που γνωρίζει καλύτερα το υλικό της τάξης του, επιλέγει ποιο ερώτημα θα υποβάλει και δεν είναι απαραίτητο να τεθούν όλα. Ενδεικτικά προτείνουμε να κληθούν οι μαθητές/τριες να απαντήσουν την εργασία 10 του φυλλαδίου εργασιών που παραθέτουμε.

Στη συνέχεια επισκεπτόμαστε την ιστοσελίδα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης που υπάρχει ιδιαίτερη αναφορά στον αποικισμό με χάρτες και επεξήγηση του για τις αιτίες και τις συνέπειες του. Θα εστιάσουμε στη σχέση μητρόπολης και αποικίας, όρους που τους έχουμε ήδη επεξηγήσει και τις συνέπειες του αποικισμού, με τη χρήση λεξιλογίου συμβατό με την ηλικία των μαθητών.

Θα ακολουθήσει η αναφορά και επεξήγηση του όρου «Πανελλήνιοι αγώνες». Θα προβληθεί αρχείο διαφανειών ppt με πλούσιο εικονιστικό υλικό και στόχος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ποιοι είχαν δικαίωμα συμμετοχής στους αγώνες, ποιον θεό τιμούσαν, κάθε πότε διεξάγονταν, τα αγωνίσματα που διαγωνίζονταν οι αθλητές και τι σήμαιναν οι αγώνες για τους αρχαίους Έλληνες.

Παρέχεται η δυνατότητα της ενδιάμεσης αξιολόγησης σε αυτή τη φάση της διδασκαλίας και ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/τριες να απαντήσουν την εργασία 4 ή 5 του φυλλαδίου.

Ανάλογα με το χρόνο που έχουμε στη διάθεση μας μπορούμε να επισκεφτούμε μία από τις ιστοσελίδες Μουσείων που αναφέρονται στους Ολυμπιακούς αγώνες. Υπάρχει πληθώρα ιστοσελίδων εγκεκριμένων που παρέχουν υλικό και πληροφορίες με ελκυστικό τρόπο για τους μαθητές/τριες.

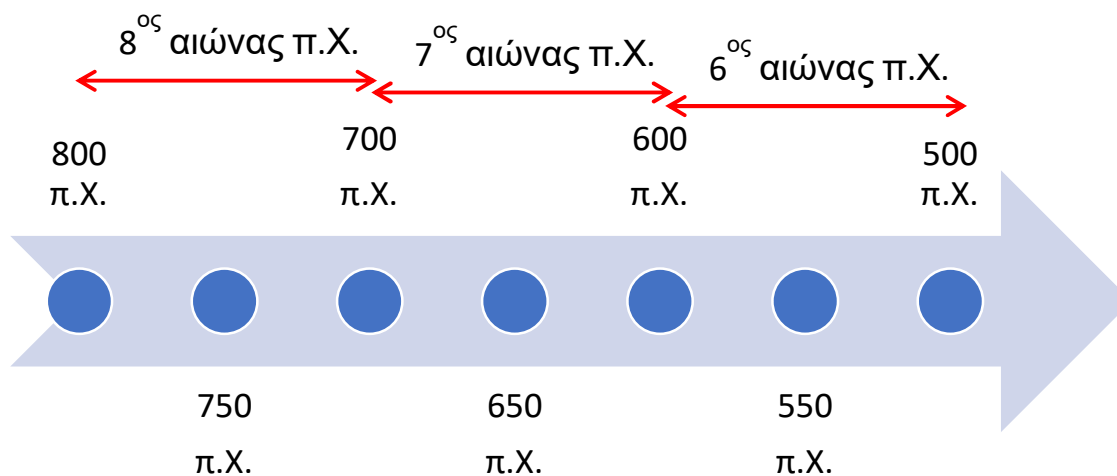
Στην αθροιστική αξιολόγηση λίγο πριν την ολοκλήρωση της διδασκαλίας ζητούμε από τους μαθητές να απαντήσουν τις εργασίες 1, 2, 3, 6, 7, 9, 15 του φυλλαδίου. Είναι κατανοητό ότι δεν απαιτείται να

απαντηθούν όλες οι εργασίες, ο εκπαιδευτικός που γνωρίζει το υλικό της τάξης του επιλέγει, απλά εμείς τις παραθέτουμε για να υπάρχει μεγάλη δυνατότητα επιλογής. Πρόκειται για απλές εργασίες, διαφορετικής μορφής (σωστού – λάθους, συμπλήρωσης προτάσεων, ανάπτυξης, πολλαπλής επιλογής). Με τον τρόπο αυτό διαπιστώνουμε το βαθμό κατανόησης της ενότητας που διδάχθηκαν. Μοιράζουμε φυλλάδιο εργασίας για το σπίτι με εργασίες διαβαθμισμένης δυσκολίας και οι οποίες δεν πρέπει να είναι πολλές και να αντιστοιχούν στην ηλικία και τις γνώσεις των μαθητών/τριων.

Η διδασκαλία της ενότητας ολοκληρώνεται με μια επαναληπτική επισήμανση των κύριων σημείων της ενότητας από τον εκπαιδευτικό.

(Επειδή έχω χρησιμοποιήσει τρία αρχεία μορφής ppt που δεν υπάρχει δυνατότητα να ανέλθουν στην πλατφόρμα παραθέτω ενδεικτικά υλικό από τα αρχεία αυτά).

### Ιστορική γραμμή





Χάρτης των αποικιών στα παράλια της Μεσογείου και στον Εύξεινο Πόντο.



Χάρτης της Μεγάλης Ελλάδας από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους.



Χάρτης με τις αποικίες του Εύξεινου Πόντου.



Χάρτης του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης που δείχνει ποιες αποικίες και πού ιδρύθηκαν τον 8<sup>ο</sup>, τον 7ο και τον 6ο αιώνα π. Χ.



Ο αρχηγός τους, ο οικιστής, έπαιρνε το «ιερόν πυρ» από το βωμό της μητρόπολης με το οποίο θα άναβε το βωμό της αποικίας.



Στη φωτογραφία, λιοντάρι σε νόμισμα της Μασσαλίας, αποικίας της Φώκαιας.



Στη φωτογραφία το αρχαίο θέατρο των Συρακουσών, αποικία στη Μεγάλη Ελλάδα.





Στη φωτογραφία το στάδιο που διεξάγονταν οι αγώνες στην Αρχαία Ολυμπία.



Μακέτα από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.



Αναπαράσταση από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού του ναού του Δία στην Ολυμπία.



Στην εικόνα Ελλανοδίκη απονέμει βραβείο σε νικητή αγώνισματος



Οι νικητές των αγώνων έπαιρναν σαν έπαθλο ένα στεφάνι από κλαδί αγριελιάς που λέγονταν Κότινος.



#### **8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ :**

Το διδακτικό σενάριο στα πλαίσια προσαρμογής του μπορεί να καλύψει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την χρήση αρχείων μορφής διαφανειών ppt. Η χρήση υλικού τέτοιας μορφής μας δίνει τη δυνατότητα να εμπλουτίσουμε και να ενισχύσουμε το υλικό που θα χρησιμοποιήσουμε στη διάρκεια του μαθήματος και να μειώσουμε τις δυσκολίες που παρουσιάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Στις πιθανές επεκτάσεις μας δίνεται η δυνατότητα να αναλύσουμε διεξοδικότερα βασικούς διδακτικούς στόχους της ενότητας όπως οι αιτίες που προκάλεσαν τον Ελληνικό αποικισμό, τις σχέσεις μεταξύ μητρόπολης και αποικίας καθώς και τις συνέπειες του αποικισμού. Μια πιθανή επέκταση του σεναρίου είναι η εκτενέστερη αναφορά στους Πανελλήνιους αγώνες και ειδικότερα στους Ολυμπιακούς αγώνες και η αναφορά και επεξήγηση του όρου «Ολυμπιακή εκεχειρία». Ο εκπαιδευτικός στην περίπτωση αυτή δύναται να προβάλει εικονιστικό υλικό που έχει επιλέξει εκείνος είτε να επισκεφτούν ιστοσελίδες

με θέμα τον αποικισμό και τους Ολυμπιακούς αγώνες στην αρχαιότητα, εμβαθύνοντας σε αυτόν τον τομέα.

### **9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:**

1. Καραδημητρίου Κ. «Ο Αρχαίος –Ελληνικός Αποικισμός και το Μαντείο των Δελφών» εκδόσεις Κυραμάνος, Αθήνα, 2012.
  2. Mosse, Cl. – An. Schnapp – Gourbeillon, «Επίτομη Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας (2000-31 π. Χ.», Μτφρ. Λ. Στεφάνου, εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα, 2010.
  3. Παντελεάκη Ν.: «Μεγάλη Ελλάδα, Σικελία – Κάτω Ιταλία», εκδόσεις Πέργαμος, Αθήνα, 1998.
  4. Σταμπολίδης Χρ. – Τασούλας Γ. (επιμ.): «Μεγάλη Ελλάδα. Αθλητισμός και ολυμπισμός στην περιφέρεια του ελληνικού κόσμου», εκδόσεις Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα, 2004.
  5. Boardman J.: «Οι αρχαίοι Έλληνες στην υπερπόντια εξάπλωσή τους: οι πρώτες αποικίες και το εμπόριό τους», εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα. 1996.
  6. Κορομηλά Μ. «Οι Έλληνες στη Μαύρη Θάλασσα. Από την εποχή του Χαλκού ως τις αρχές του 20ού αιώνα», εκδόσεις Πανόραμα Αθήνα 1992.
  7. Συλλογικό έργο «Ιστορία Ελληνικού Έθνους» τόμος Β, εκδόσεις Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1971.
  8. Χιονίδης, Κ. «Οι Έλληνες στις παραλίες του Πόντου. Σινώπη, Αμισός, Κοτύωρα, Κερασούς, Τραπεζούς, 1300 π. Χ. μέχρι σήμερα», εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998.
  9. Συλλογικός τόμος: «Μεγάλη Ελλάδα –Σικελία –Κάτω Ιταλία», εκδόσεις Αδάμ, Αθήνα, 2003.
- (Παρατίθενται ενδεικτικά βιβλία παιδικής λογοτεχνίας που αναφέρονται στους Ολυμπιακούς Αγώνες)
10. Αποστολάκη Α. «Μαθαίνω για τους Ολυμπιακούς Αγώνες από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα», εκδόσεις Άγκυρα, Αθήνα, 2004.
  11. Τομαή Φ. «1,2,3...11 Αληθινές Ιστορίες Ολυμπιονικών», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 2009.
  12. Δρίλλια Μ. «Οι Ολυμπιακοί αγώνες και ο Αλεξίνικος, ο μικρός ολυμπιονίκης», εκδόσεις: Α. Λιβάνη, Αθήνα, 2004.
  13. Χαρωνίτης Β. «Για ένα κλαδί ελιάς», εκδόσεις: Σμυρνιωτάκη, Αθήνα, 2004.
  14. Νικολαΐδου Ε. «Οι Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαία Ελλάδα», εκδόσεις: Σαββάλας, Αθήνα, 2003.

15. Νικολαΐδου Ε. «Τα ολυμπιακά αγωνίσματα», εκδόσεις: Σαββάλας, Αθήνα, 2003.
16. Πούλος Κ. «Ο Σπύρος Λούης και οι πρώτοι Ολυμπιακοί αγώνες», εκδόσεις: Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2004.
17. Ψαραύτη Λ. «Έχω ένα όνειρο ...η φλόγα που δεν σβήνει», εκδόσεις: Πατάκης, Αθήνα, 2003.
18. Αρτζανίδου Ε. «Ένα ζευγάρι κόκκινα αθλητικά παπούτσια», εκδόσεις Μίλητος, Αθήνα, 2003.
19. Δελώνης Α. «Ταξίδι στη δόξα – ο Ολυμπιονίκης Κώστας Τσικλητήρας», εκδόσεις: Άγκυρα, 2002.
20. Καραγιάννη Ε. «Αγριλιά», εκδόσεις: Πατάκη, Αθήνα, 2003.
21. Σέρβη Κ. «Μισή Μαγική Ώρα στην Ολυμπία», εκδόσεις: Πατάκης, Αθήνα, 2003.
22. Ψαραύτη Λ. «Ο Θωμάς», εκδόσεις: Ψυχογιός, Αθήνα, 2017.
23. Σταθάτου Φ. «Ο Λίνος στην αρχαία Ολυμπία», εκδόσεις: Μίνωας, Αθήνα, 2004.
24. Τριβιζάς Ε. «Η Δέσποινα και το περιστέρι», εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003.
25. Νικολαΐδου Ε. «Διαγόρας ο Ρόδιος», εκδόσεις: Σαββάλας, Αθήνα, 2003.

#### **ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ:**

26. <http://www.fhw.gr/olympics/ancient/en/vrml.html> ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, στην οποία οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να δουν τρισδιάστατη απεικόνιση του Ναού του Δία στην αρχαία Ολυμπία.
27. <http://www.fhw.gr/olympics/ancient/en/3d.html> ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, στην οποία οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να δουν σε τρισδιάστατες ανακατασκευές τα πιο σημαντικά κτήρια της Αρχαίας Ολυμπίας.
28. [http://www.fhw.gr/olympics/ancient/en/otherg\\_pithia.html](http://www.fhw.gr/olympics/ancient/en/otherg_pithia.html) ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού στην οποία οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να πληροφορηθούν για τους άλλους Πανελλήνιους Αγώνες της αρχαιότητας με οπτικό υλικό.
29. <https://cycladic.gr/page/ellinikos-arikismos> ιστοσελίδα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης που αναφέρεται στον Αποικισμό, παραθέτει χάρτες, αίτια, συνέπειες.
30. <http://www.olympicmuseum-thessaloniki.org/> ιστοσελίδα Μουσείου Ολυμπισμού Θεσσαλονίκης. Υπάρχει πλούσιο υλικό για αξιοποίηση και πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα τόσο για την πρωτοβάθμια όσο και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
31. <http://olympicmuseum.esy.es/> ιστοσελίδα του Μουσείου της Ιστορίας των Ολυμπιακών αγώνων της αρχαιότητας. Το Μουσείο βρίσκεται στην Αρχαία Ολυμπία και παρέχεται η δυνατότητα στους

μαθητές/τριες μέσω εικονικής περιήγησης να θαυμάσουν όλα τα εκθέματα του Μουσείου και μέσω των θεματικών ενότητων να ενημερωθούν για την αρχή των αγώνων, τα αγωνίσματα, την προετοιμασία των αθλητών, την οργάνωση των αγώνων.

32.<http://odysseus.culture.gr/a/1/11/ga112.html> ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού. Υπάρχει πλούσιο υλικό για τους Ολυμπιακούς αγώνες με θεματικές ενότητες όπως: η οργάνωση των αγώνων, τα Ολυμπιακά αγωνίσματα, οι τιμές στους Ολυμπιονίκες, η αναβίωση των αγώνων και συλλογή των αγώνων.

33.<http://followodysseus.culture.gr/> Εκπαιδευτική πύλη «Ακολούθησε τον Οδυσσέα». Υπάρχει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Το πνεύμα της άμιλλας στην αρχαία Ελλάδα», με πληροφορίες και υλικό για τους Ολυμπιακούς αγώνες.

34.<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/10439> ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στο σύνδεσμο αυτό υπάρχει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα: «Αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες». Το πρόγραμμα αποτελείται από πλούσιο οπτικό υλικό και πολλές διαδραστικές ασκήσεις κατάλληλες για την ηλικία των μαθητών.